

Wrocław, 20 września 2024r.

Prof. dr hab. Mirosława Pluta-Olearnik
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Katedra Marketingu

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr **Ewy Puzio** pt.
**DETERMINANTY ZACHOWAŃ KONSUMENCKICH W ZAKRESIE
WYKORZYSTANIA ROWEROWYCH SYSTEMÓW MIEJSKICH W POLSCE**

przygotowanej pod kierunkiem promotora prof. dra hab. Grażyny Rosy
oraz promotora pomocniczego dr Izabeli Ostrowskiej

Podstawą do sporządzenia recenzji jest pismo Przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 10 czerwca 2024 roku. Przedmiotem recenzji jest zwarte dzieło naukowe o łącznej objętości 217 stron (wraz z odpowiednimi spisami i załącznikami), przedłożone do oceny jako rozprawa doktorska autorstwa mgr Ewy Puzio.

1. Trafność i oryginalność podjętej problematyki badawczej

Podjęta przez Doktorantkę problematyka zachowań konsumentów w zakresie przemieszczania się w przestrzeni miejskiej na przykładzie wykorzystania rowerowych systemów miejskich jest ciekawym wyzwaniem badawczym. Problematyka badawcza mieści się w obszarze dyscypliny naukowej ekonomia i finanse, widzianej w szerszej perspektywie konsumpcji usług i satysfakcji mieszkańców miast z oferowanych usług transportu pasażerskiego. Nowe trendy w zachowaniach związanych z przemieszczaniem się konsumentów w obszarze miejskim wpłynęły w ostatnich latach na rozwój rowerowych systemów, widocznie kształtując dostępność i wykorzystanie tych usług.

Obserwowane zmiany technologiczne, w tym rozwój systemów informacyjno-komunikacyjnych, umożliwiły z jednej strony tworzenie nowych rozwiązań po stronie dostawców usług miejskiego transportu pasażerskiego, a z drugiej strony wzmocniły pozycję samych konsumentów – adresatów usług, wśród których popularne stały się zwłaszcza aplikacje mobilne. W tym kontekście problematyka niniejszej rozprawy doktorskiej znakomicie wpisuje się we współczesny nurt zmian w zachowaniach konsumentów ukierunkowany na prowadzenie zrównoważonego stylu życia, lepszego zarządzania własnym czasem, zdrowiem, pracą, wypoczynkiem, relacjami z otoczeniem, zwłaszcza przez młodych konsumentów pokolenia Y i Z. Wpływ procesów technologicznych, zwłaszcza rozwój aplikacji mobilnych, okazał się silną determinantą

zmian zachowań konsumenckich w badanym obszarze usług. Co istotne, prosty i przyjazny w obsłudze oraz elastyczny dla użytkownika rowerowy system miejski wpisuje się w trend proekologiczny, prozdrowotny, a także wyraźnie wpływa na rozładowanie zjawiska natężenia ruchu w aglomeracji miejskiej.

Tematyka rozprawy doktorskiej mgr Ewy Puzio nawiązuje – w szerszym ujęciu – do zjawiska tworzenia inteligentnych systemów transportowych miast, które niosą konkretne propozycje wartości dla współczesnych konsumentów, w tym przez oferowanie przyjaznego w obsłudze, elastycznego, szeroko dostępnego systemu usług wypożyczania miejskich rowerów.

Powyższe uwagi potwierdzają aktualność podjętego problemu naukowego, a także jego trafność i oryginalność.

W dalszej części Recenzent odniesie się do układu treści rozprawy doktorskiej mgr Ewy Puzio oraz zastosowanej w niej procedury badawczej.

2. Ocena układu treści rozprawy doktorskiej

Jeśli chodzi o wewnętrzną strukturę tej rozprawy doktorskiej, to składają się na nią: wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie i bibliografia obejmująca 173 pozycje literaturowe oraz dodatkowo źródła internetowe (59 pozycji). Rozprawa zawiera ponadto wymagane spisy rysunków i tabel oraz dwa załączniki. Poszczególne części rozprawy doktorskiej tworzą bardzo przejrzystą, logiczną i spójną całość.

Wstęp zawiera uzasadnienie wyboru tematu, opis elementów procedury badawczej (etapy i zadania badawcze) oraz krótką charakterystykę układu i treści całego opracowania. **Rozdział 1** rozprawy ma charakter teoretyczny i zawiera niezbędne dla przedmiotu badań omówienie pojęcia, zakresu i rodzaju zachowań konsumenckich, bazujące na przeglądzie literatury polskiej i zagranicznej. W tej części Doktorantka sformułowała też własną definicję zachowań konsumenckich. Treść **rozdziału 2** jest poświęcona problematyce funkcjonowania transportu miejskiego, w tym funkcjom roweru miejskiego realizowanym przez konsumentów. **Rozdział 3** nawiązuje do strony podaźowej w systemie transportu miejskiego, w tym uwarunkowań rozwoju rowerowych systemów miejskich w Polsce i wybranych krajach europejskich. Wskazano w nim zalety i słabości miejskich systemów rowerowych. **Rozdział 4** rozprawy doktorskiej ma charakter empiryczny, bazuje na specjalnie opracowanej metodyce badań własnych i przedstawia wyniki uzyskane w toku postępowania badawczego, uwzględniającego zarówno stronę popytową, jak i podaźową usług transportu miejskiego. Ostatni **rozdział 5** ma charakter postulatowo-projektowy i jest uwieńczeniem prezentowanych w rozprawie badań. Zawiera on

autorskie scenariusze postępowania w kształtowaniu zachowań konsumenckich w dwóch grupach, tj. korzystających oraz niekorzystających z rowerowych systemów miejskich. W tej części Doktorantka wskazuje również determinanty kształtowania zachowań podmiotów świadczących usługi wypożyczania rowerów miejskich.

W Zakończeniu rozprawy Doktorantka odniosła się do sformułowanych na początku celów oraz hipotez badawczych. Wskazała sposoby wykorzystania wyników badań, możliwości poszukiwań rozwiązań w obszarze usprawnienia transportu miejskiego i rozwoju tzw. mikromobilności. Struktura treści rozprawy doktorskiej spełnia wymagane standardy, a jej komunikatywny i logiczny układ zachęca do lektury tego dzieła naukowego. Tym samym Autorka demonstrowa elementarne walory znajomości warsztatu badawczego i pisarskiego. W dalszej części recenzji dokonam oceny przyjętej procedury badawczej oraz uzyskanych wyników badań.

3. Ocena procedury badawczej

Podstawowe elementy procedury badawczej przyjętej w rozprawie doktorskiej mgr Ewy Puzio opisano we Wstępie (ss. 6-14), który zawiera uzasadnienie wyboru tematyki badań i sformułowanie pytania badawczego, wskazanie luki badawczej, określenie celu poznawczego i aplikacyjnego oraz czterech celów pomocniczych. W ramach procedury badawczej sformułowano również hipotezę badawczą (główną) i dwie hipotezy pomocnicze.

Jeśli chodzi o **uzasadnienie wyboru tematu rozprawy doktorskiej**, to Autorka celnie wskazuje na potrzebę rozpoznania determinant zachowań konsumenckich w zakresie przemieszczania się w przestrzeni miejskiej, uwzględniających obserwowane trendy prozdrowotne i proekologiczne w procesach konsumpcji. Poznanie tych determinant stwarza możliwości doskonalenia i rozwoju inteligentnych systemów transportowych miast. W tym kontekście ważną propozycją staje się tworzenie sieciowych systemów wypożyczania rowerów i niezbędnej dla nich infrastruktury.

Doktorantka identyfikuje **problem badawczy** dotyczący wpływu określonych czynników na decyzje konsumentów w zakresie wyboru środka transportu do przemieszczania się w przestrzeni miejskiej oraz wykorzystania rowerowych systemów miejskich w Polsce. Konsekwentnie formułuje też **lukę badawczą**, która dotyczy „*identyfikacji wpływu czynników ekonomicznych, społecznych i środowiskowych na decyzje konsumentów w zakresie wykorzystania rowerowych systemów miejskich w Polsce*”.

Poczynione na podstawie analiz dotychczasowego dorobku wiedzy i badań ustalenia umożliwiły Autorce sformułowanie **wiązki celów badań** w ramach rozprawy doktorskiej. Celem

poznawczym jest „*identyfikacja i hierarchizacja determinant zachowań konsumenckich w zakresie wykorzystania rowerowych systemów miejskich w Polsce*”, a celem aplikacyjnym „*budowa scenariuszy oddziaływania na badane zachowania*”. Wskazuje to na możliwość praktycznego ujęcia rezultatów badań, poprzedzonego rozpoznaniem o charakterze teoretycznym oraz badaniami empirycznymi. Przytoczone w rozprawie doktorskiej mgr Ewy Puzio cele należy uznać za oryginalne pod względem teoretyczno-poznawczym i jednocześnie posiadające walor użyteczności dla podmiotów świadczących usługi wypożyczania rowerów. Dla realizacji wskazanych celów Autorka przyjęła trzy cele pomocnicze (s.10), które wskazują na zakres przedmiotowy badań i obejmują kolejno: „*analizę trendów w zachowaniach konsumenckich w zakresie korzystania ze środków transportu*” (1), „*określenie czynników pozytywnie i negatywnie wpływających na korzystanie z rowerowych systemów miejskich*” (2) oraz „*analizę i ocenę wybranych rowerowych systemów miejskich w Polsce i innych krajach europejskich*” (3).

Z punktu widzenia realizowanej procedury badań za właściwe należy uznać wskazanie przez Autorkę **hipotezy badawczej** (głównej) oraz **dwóch hipotez pomocniczych** (s.10), które są powiązane z celami rozprawy doktorskiej. Hipoteza badawcza jest sformułowana prawidłowo i brzmi „*zachowania konsumenckie w zakresie wykorzystania rowerowych systemów miejskich determinowane są czynnikami społeczno-ekonomicznymi oraz środowiskowymi, a także rosnącym natężeniem kongestii transportowej w miastach.*” Odnosząc się do sformułowań hipotez, należy je ocenić jako przemyślane, spójne, wynikające z rzetelnych studiów literatury w obszarze zachowań konsumenckich dotyczących korzystania z transportu miejskiego, w tym systemów rowerów miejskich.

Jeśli chodzi o **metodykę badań** przyjętą w rozprawie doktorskiej, to należy zauważyć, że realizacja celów i weryfikacja hipotez wymagała **zastosowania** zróżnicowania metod badań (triangulacja metod) oraz wymusiła ich sekwencyjność, umożliwiającą realizację wieloetapowych badań. Zastosowana przez Autorkę ~~rozprawy~~ rozwinięta metodyka badań objęła: (1) krytyczną analizę literatury z obszaru zachowań konsumenckich widzianych w perspektywie teorii ekonomii, ekonomiki transportu oraz koncepcji zrównoważonego rozwoju, (2) analizę przypadków – wybrane praktyki w zakresie systemów rowerowych miejskich, (3) metody matematyczno-statystyczne – analiza danych z różnych źródeł, (4) analizę logiczną oraz (5) budowanie scenariuszy według przyjętych założeń. Według Recenzenta - ostatni etap badań w ramach przyjętej procedury ma charakter koncepcyjny, modelowy (budowanie scenariuszy). Natomiast zdaniem Recenzenta pojęcie „*badania własne*” użyte w schemacie organizacji dysertacji (s.11 oraz s.12, etap 6) nie jest zbyt trafne, gdyż posiada ono znacznie szersze znaczenie, obejmujące też

pozostałe elementy metodyki zastosowanej w tej rozprawie. Dobrze byłoby wyjaśnić, co na ten temat uważa Doktorantka, jak rozumie pojęcie „badania własne”?

Podsumowując, ustalenia teoretyczno-poznawcze dokonane w trzech pierwszych rozdziałach rozprawy doktorskiej pozwoliły Autorce na przygotowanie dojrzałej koncepcji badania empirycznego oraz – finalnie – na opracowanie ujęć modelowych, czyli tzw. scenariuszy oddziaływania na zachowania konsumentów w dwóch różnych grupach – korzystających i niekorzystających z rowerowych systemów miejskich oraz wskazania rekomendacji dla podmiotów świadczących usługi wypożyczania rowerów. Zastosowana procedura badań bazowała na metodach dedykowanych badaniom naukowym w dyscyplinie ekonomii (obecnie dyscyplinie ekonomii i finansów) oraz pozwoliła na pełną realizację celów i rzetelną weryfikację hipotez przyjętych w rozprawie doktorskiej przez mgr Ewę Puzio. Uzyskane rezultaty naukowe i praktyczne bardzo dobrze świadczą o kompetencjach badawczych Doktorantki, wzbogacają stan dotychczasowej wiedzy w zakresie determinant zachowania konsumentów korzystających oraz niekorzystających z systemów miejskich rowerów, zwracają uwagę na szersze zjawisko sposobów mobilności w przestrzeni miejskiej.

4. Ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej i dyskusja nad wynikami

Mgr Ewa Puzio nawiązuje na początku rozważań do kwestii terminologicznych związanych z pojęciem konsumpcji i zachowań konsumentów będących obiektem badań różnych dziedzin i dyscyplin naukowych, w tym ekonomii. Doktorantka na podstawie przeglądu bazy danych Bazekon ukazuje w sposób uporządkowany wielkość definicji zachowań konsumpcyjnych (tab. 1, ss.16-19) oraz ich różne typologie, podziały. Mgr Ewa Puzio formułuje własną definicję podkreślając procesowy charakter zachowań konsumpcyjnych, zauważając, że jest to: *„logiczny zespół czynności będących następstwem potrzeb ludzkich w zakresie produkowania/świadczenia, kupowania oraz użytkowania dóbr i usług w celu realizacji celów i wartości prowadzących do zadowolenia konsumenta, z uwzględnieniem czynników ekonomicznych, psychologicznych, społecznych i kulturowych”*(s.20). Tym samym Autorka buduje założenie dla własnych badań nad zjawiskiem zachowań konsumpcyjnych w obszarze transportu miejskiego, dowodząc znajomości współczesnych nurtów badawczych i koncepcji powstałych w tym obszarze badań naukowych w XX i XXI wieku (tab. 2). Doktorantka celnie zauważa i opisuje rozwój badań w nurcie ekonomii behawioralnej (podrozdział 1.3, tab. 4, tab.5), wskazując na powstanie „modelu człowieka behawioralnego” poddającego się wpływowi czynników psychologicznych w swoich wyborach i decyzjach.

W dalszej kolejności Autorka opisuje wiele istniejących klasyfikacji czynników wpływających na zachowania konsumentów, dobrze dokumentując znajomość dorobku naukowego ekonomii i innych dyscyplin (s.48-50, tab. 6). Spośród omawianych czynników przyjmuje w swojej dysertacji dotyczącej zachowań konsumentów w transporcie miejskim znany, klasyczny podział na czynniki: demograficzne, ekonomiczne, społeczne i środowiskowe oraz przypisane im cechy.

Rozdział 1 rozprawy doktorskiej mgr Ewy Puzio jest rzetelnym, pogłębionym fragmentem rozważań, w którym Autorka celnie identyfikuje i dobrze uzasadnia potrzebę badań problematyki determinant zachowań konsumentów w kontekście rozwoju transportu pasażerskiego w przestrzeni miejskiej, z uwzględnieniem systemów rowerowych. Wywód Autorki jest uporządkowany, logiczny, oparty na dobrej znajomości problematyki badawczej osadzonej w teorii ekonomii oraz innych dyscyplinach naukowych (psychologia, zarządzanie), co nadaje prowadzonym badaniom charakter interdyscyplinarny.

Rozdział 2 rozprawy zawiera rozszerzenie rozważań w kierunku uwzględnienia specyfiki zachowań użytkowników transportu miejskiego. Autorka rozprawy analizuje warunki rozwoju transportu rowerowego jako elementu środowiska pasażerskiego transportu lądowego w przestrzeni miejskiej. Problemy związane z negatywnym zjawiskiem kongestii transportowej (załoczenia obszaru lub sieci transportowej), obserwowanym w wielu aglomeracjach miejskich, są ważnym argumentem za poszukiwaniem **innych rozwiązań mobilności** zarówno mieszkańców, jak też turystów, studentów, pracowników firm. Dąży się do zwiększania udziału transportu zbiorowego, ruchu pieszego i rowerowego, kosztem rezygnacji z motoryzacji indywidualnej. Liczne argumenty przemawiające za koniecznością przeciwdziałania negatywnym zjawiskom wzrostu mobilności (hałas, spaliny, długi czas podróży) oraz potrzebą **skutecznego zarządzania mobilnością w logistyce miasta** są omówione i zilustrowane ciekawymi przykładami w podrozdziale 2.1 rozprawy, w tym na ss. 71-72. Jak celnie zauważa Doktorantka „*wzorem miast europejskich, polskie miasta powinny podążać za trendami takimi, jak ekonomia współdzielenia i elektromobilność*”, a rower „*jest postrzegany jako jeden z głównych elementów zrównoważonej mobilności miejskiej*” (s.73). Funkcje roweru miejskiego realizowane przez użytkowników oraz liczne zalety systemów rowerowych wspierających rozwój mikromobilności są szczegółowo opisane w p. 2.2 oraz p. 2.3 rozprawy doktorskiej. Zdaniem Recenzenta, na podkreślenie zasługuje fragment rozprawy w p. 2.4, w którym Autorka dogłębnie analizuje uwarunkowania rozwoju zrównoważonej mobilności miejskiej, identyfikując czynniki wpływające na rozwój współdzielonej mobilności wśród użytkowników rowerów miejskich,

hulajnóg i skuterów elektrycznych, carsharingu. Na tym tle Doktorantka wykazuje, że popularność rowerów jako środka transportu w dużych i średnich miastach będzie wzrastać (ss. 83-84), a wiąże się z tym następujące korzyści: bezpieczeństwo, wizerunek, efektywność, ekologia, użyteczność, funkcjonalność (opisane w tab.13).

Podsumowując, rozdział 2. rozprawy doktorskiej mgr Ewy Puzio stanowi fundament dla dalszych badań o charakterze empirycznym. Autorka ukazuje atrakcyjność rozwoju nowoczesnych systemów rowerowych i wykorzystania nowych generacji rowerów jako efektywnego środka transportu usprawniającego mobilność na terenach zurbanizowanych. Za takimi rozwiązaniami przemawiają dodatkowo ich zalety prozdrowotne i proekologiczne.

Ważne, inspirujące treści związane z problematyką badań zawiera **rozdział 3**, w którym Doktorantka dokonała analizy porównawczej wybranych praktyk wykorzystania rowerowych systemów miejskich w Polsce i innych krajach europejskich. Bazując na metodzie analizy przypadków działań różnych operatorów tych systemów badaczka stworzyła unikalne kompendium wiedzy, które pozwoliło na identyfikację zalet i słabości systemów rowerowych oferowanych w polskich miastach (tab.19) oraz w miastach europejskich (tab. 20). Interesujące jest też spostrzeżenie, że polskie miasta (Warszawa, Lublin, Kraków, Łódź, Wrocław) wprowadziły rowery miejskie z kilku różnych powodów: promocji ekologicznego transportu, zmniejszenia kongestii transportowej, promocji aktywnego trybu życia, wygodnego poruszania się w miastach dzięki rozwojowi infrastruktury rowerowej (w tym ścieżek rowerowych), oferowania opcji wypożyczania długoterminowego (np. Kraków). Swoistym benchmarkingiem w ocenie rozwoju systemów rowerowych mogą być analizowane w dysertacji takie miasta, jak: Kopenhaga (cel: najlepsze na świecie miasto rowerowe do 2025), Antwerpia, Paryż, Helsinki. Syntetyczne porównanie systemów rowerowych polskich z zagranicznymi zawiera tab. 21. Ten fragment rozprawy jest oparty na bogatych źródłach empirycznych, rzetelnie zgromadzonych i opisanych, co bardzo dobrze świadczy o warsztacie badawczym Doktorantki.

Konsekwentnie prowadzony przez mgr Ewę Puzio wywód naukowy kieruje rozważania w **rozdziale 4** w stronę identyfikacji zachowań konsumenckich w transporcie miejskim, w tym związanych z wykorzystaniem rowerów miejskich oraz zachowań/strategii dostawców usług - operatorów miejskich systemów rowerowych. Jest to część empiryczna rozprawy, w której Autorka opisuje procedury badawcze, w tym metody i narzędzia (podrozdział 4.1) oraz uzyskane wyniki badań. Dzięki zastosowanej procedurze Autorka uzyskała wartościowy materiał badawczy pozwalający na realizację wiązki celów rozprawy oraz weryfikację postawionych hipotez (s.125).

Doktorantka zrealizowała w kolejności:

- 1) Badania strony popytowej (2022r., n=384, obszar Polski), w których na podstawie metody badań ilościowych i odpowiednich technik zidentyfikowała wpływ określonych czynników na decyzje konsumentów w zakresie wyboru środka transportu oraz częstotliwość korzystania, w tym: dostępność stacji rowerowych, infrastruktura drogowa, jakość rowerów, promocje cenowe danych systemów rowerowych. Istotnym kontekstem tych badań była analiza motywacji i potrzeb użytkowników rowerów miejskich oraz barier w korzystaniu z oferty danych systemów.
- 2) Badanie strony podaźowej (2023r.), które miało charakter jakościowy i wykorzystano w nim metodę IDI – pogłębionych wywiadów indywidualnych z dwoma celowo dobranymi respondentami: operatorem miejskiego systemu rowerowego oraz przedstawicielem jednostki publicznej jako zamawiającego usługę.

Szczegółowe **wyniki badań ilościowych** zawiera podrozdział 4.2, w którym Doktorantka identyfikuje segmenty użytkowników rowerów miejskich i ich zachowania. Są to osoby młode, dojeżdżające do pracy/szkoły, przemieszczające się na krótkich dystansach w dużych miastach na zasadzie „pierwszej i ostatniej mili” rowerami tradycyjnymi (ale poza sezonem zimowym, bo wtedy korzystają głównie z komunikacji zbiorowej), zorientowane na zdrowy, proekologiczny styl życia. Samochód jest dalszym wyborem, ale to zapewne wiąże się z charakterystyką segmentów użytkowników rowerów miejskich. Ciekawym efektem badań strony popytowej jest ustalenie przez Doktorantkę głównych wad systemu roweru miejskiego (usterki techniczne oraz przepełnione/puste stacje) oraz wskazanie cech dobrego systemu roweru miejskiego (dostępność/ilość/stan techniczny rowerów, gęstość stacji, łatwa obsługa).

Szczegółowe **wyniki badań jakościowych** dotyczących strony podaźowej zawiera podrozdział 4.3. Autorka rozprawy podkreśla istotną kwestię, mianowicie, że działania operatorów systemów rowerowych powinny być *„zintegrowane z innymi środkami transportu publicznego, co umożliwi użytkownikom płynne przemieszczanie się między różnymi punktami miasta”*, ale wymaga to współpracy z lokalnymi władzami samorządowymi. Doktorantka wskazuje na duże ograniczenia w realizacji zaplanowanych wywiadów (ss.148-149) i w rezultacie prezentuje wyniki dwóch wywiadów pogłębionych, przeprowadzonych z (1) przedstawicielem władz samorządowych w Warszawie (naczelnik Wydziału), gdzie działa system rowerowy Veturilo od 2012 r. oraz (2) operatorem systemu Bike_S w Szczecinie działającym od 2014r. (Spółka z o.o. Nieruchomości i Opłaty Lokalne, rzecznik prasowy). Pozyskane opinie eksperckie są bardzo rzeczowe, oparte na wieloletnim doświadczeniu i celnie identyfikują uwarunkowania sprawnego funkcjonowania i kierunki rozwoju miejskich systemów rowerowych. Spośród

rozważanych kwestii zwraca uwagę negatywny wpływ pandemii Covid-19 na spadający trend w wypożyczaniu oraz konkurencyjność e-hulajnóg, jak również rosnące koszty funkcjonowania (nowej generacji rowery, serwis, nowe stacje, większy zasięg obsługi).

Podsumowując, w badaniach empirycznych Badaczka wykorzystała triangulację metodyczną, sięgając po metody badań ilościowych i metody badań jakościowych. Jako Recenzent podkreślam widoczne zaangażowanie mgr Ewy Puzio w przygotowanie i realizację wszystkich z etapów badań empirycznych. Ta część rozprawy należy do ważnych się osiągnięć badawczych Doktorantki, zarówno pod względem ilości zgromadzonego materiału badawczego, jak też umiejętnej jego interpretacji oraz syntezy. Oczywiście zaprezentowane wyniki prowokują do zadania pytania na temat możliwego trendu zmian w kolejnych (np. 2-3 latach) w rozwoju systemów rowerów miejskich w Polsce, skoro mamy przykłady miast, które już wycofały się z tej oferty (Poznań, Opole, Gliwice)? Czy zdaniem Doktorantki są inne miasta, które odnotowując spadek zainteresowania, mogą również w niedługim czasie zrezygnować z oferty rowerów miejskich?

W ostatnim **rozdziale 5** rozprawy doktorskiej Doktorantka, na podstawie badań własnych, wskazuje hierarchię czynników społeczno-ekonomicznych oddziałujących na zachowania konsumentów korzystających z rowerów miejskich (rys.42). W dalszej kolejności Badaczka prezentuje **autorski model determinant społecznych, ekonomicznych, środowiskowych i demograficznych mających wpływ na zachowania użytkowników rowerów miejskich** (rys.43). Na jego podstawie Autorka zaproponowała liczne i celne zmiany oraz udogodnienia w funkcjonowaniu badanego systemu w przyszłości, co zostało ujęte na ss. 163-164. Natomiast istotnym osiągnięciem Doktorantki jest w tej części opracowanie scenariuszy oddziaływania na **zachowania użytkowników rowerów miejskich**, w tym Scenariusz optymistyczny (1), Scenariusz pesymistyczny (2) oraz Scenariusz neutralny (3). Są one dobrze uzasadnione, pokazują odmienne kierunki działań i rozwoju systemów rowerowych w obszarach miejskich i np. turystycznych. Podrozdział 5.2 zawiera z kolei interesujące zestawienie możliwych praktycznych rozwiązań mających na celu przyciągnięcie do korzystania z systemowych rowerów miejskich **osób dotychczas nie korzystających z tej usługi** (s.170-172). Konsekwentnie Autorka buduje trzy szczegółowe scenariusze oddziaływania na takich konsumentów, nazwane podobnie jak wcześniej, tj.: Scenariusz optymistyczny (1), Scenariusz pesymistyczny (2) oraz Scenariusz neutralny (3). Na tle tych możliwych wariantów prognostycznych powstaje pytanie dotyczące wskazania podmiotów/ośrodków, które zdaniem Doktorantki mogłyby profesjonalnie badać potrzeby użytkowników i monitorować jakość usług wynajmu rowerów, tworząc np.

„system ostrzegania” przed scenariuszem pesymistycznym? Czy operatorzy tych systemów byliby zainteresowani takimi badaniami?

Podsumowując, Autorka rozprawy pozytywnie zweryfikowała hipotezę badawczą, mówiącą o tym, że *„zachowania konsumenckie w zakresie wykorzystania rowerowych systemów miejskich determinowane są czynnikami społeczno-ekonomicznymi oraz środowiskowymi, a także rosnącym natężeniem kongestii transportowej w miastach”*. Jeśli chodzi o hipotezy pomocnicze to uzyskały one pełne potwierdzenie w badaniach. Autorka rozprawy doktorskiej, w ramach zrealizowanej procedury badawczej, w całości zrealizowała sformułowane na początku cele badawcze: poznawczy i aplikacyjny.

5. Ocena końcowa osiągniętych rezultatów badań w ramach rozprawy doktorskiej

W końcowym podsumowaniu warto wskazać na istotne osiągnięcia rozprawy doktorskiej autorstwa mgr Ewy Puzio.

1. W rozprawie doktorskiej pt. *Determinanty zachowań konsumenckich w zakresie wykorzystania rowerowych systemów miejskich w Polsce* mgr Ewa Puzio prezentuje bardzo dobre opanowanie warsztatu naukowego. Doktorantka zaprezentowała odpowiednią wiedzę z obszaru teorii ekonomii, a także wymagane spojrzenie interdyscyplinarne bazujące na dorobku psychologii i zarządzania. Rozprawa doktorska oparta jest na wnikliwym przeglądzie zagranicznej i polskiej literatury. Doktorantka dowiodła umiejętności prowadzenia samodzielnych, odpowiednio zaprojektowanych, dopracowanych metodycznie badań naukowych, dostarczających wartościowych wyników i wzbogacających wiedzę w zakresie identyfikacji i hierarchizacji czynników mających wpływ na zachowania konsumenckie w zakresie korzystania z rowerów miejskich w Polsce. Autorka w pełni zrealizowała cele rozprawy doktorskiej i pozytywnie zweryfikowała postawione hipotezy badawcze.
2. Ukoronowaniem procedury badań w tej rozprawie doktorskiej jest opracowanie unikalnych scenariuszy oddziaływania na zachowania konsumenckie, zarówno użytkowników rowerów miejskich, jak i osób nie korzystających z tych usług. Szczegółowa prezentacja trzech wariantów scenariuszy (optymistycznego, pesymistycznego oraz neutralnego) to ewidentne osiągnięcie Autorki, będące efektem badań zarówno strony popytowej (badania ilościowe), jak i podażowej (case studies, wywiady pogłębione) w zakresie oferty systemów rowerów miejskich w polskich miastach.
3. Wartym podkreślenia jest atrybut aplikacyjności badań, których wyniki mogą być wykorzystane w praktyce przez władze miast i regionów oraz operatorów miejskich

systemów rowerowych. Implikacje praktyczne dotyczą możliwości wykorzystania opracowanych scenariuszy celem przygotowania konkretnych rozwiązań usprawniających pasażerski transport miejski, z uwzględnieniem potrzeb użytkowników rowerów.

4. Przygotowana rozprawa doktorska mgr Ewy Puzio cechuje się staranną edycją, zawiera czytelne prezentacje graficzne wyników badań. Jest to opracowanie spełniające na bardzo dobrym poziomie wymagane standardy dla tego typu dzieła naukowego.

6. Konkluzja

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska pt. *Determinanty zachowań konsumenckich w zakresie wykorzystania rowerowych systemów miejskich w Polsce* autorstwa mgr Ewy Puzio spełnia wymogi ustawy o stopniach i tytułach naukowych i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 (DZ.U. z 2017, poz. 1789 z późn. zm.). Niniejsza rozprawa doktorska kwalifikuje się do dziedziny nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia (aktualnie dziedzina nauk społecznych, dyscyplina ekonomia i finanse). Wnoszę do Rady Naukowej Instytutu Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Szczecińskiego o przyjęcie rozprawy doktorskiej mgr Ewy Puzio i jej dopuszczenie do publicznej obrony.

Mając na uwadze wskazany wyżej bardzo dobry poziom merytoryczny i metodyczny recenzowanej rozprawy doktorskiej, w tym zwłaszcza wkład Autorki w poszerzenie wiedzy o zachowaniach konsumenckich związanych z nowymi możliwościami przemieszczania się w przestrzeni miejskiej, w tym opracowanie modelu determinant tych zachowań oraz możliwych scenariuszy w odniesieniu do korzystania z oferty miejskich systemów rowerowych zgłaszam – z pełnym przekonaniem - propozycję wyróżnienia rozprawy doktorskiej mgr Ewy Puzio stosowną nagrodą.

Mariusz - Oleś